

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 60, LT-01110 Vilnius, tel. (8 5) 210 7161, el. p. info@ekgt.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188756614

Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai

2025-01-30 Nr. S-24

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS NUOSTATAS ĮGYVENDINANČIO PRIORITETO IR VEIKSMŲ PROJEKTO

Etninės kultūros globos tarybos (toliau – EKGT, Taryba) ekspertai išnagrinėjo Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą (toliau – LRV programa) ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos parengtą LRV programos VIII skyriaus „Puoselėsime atvirą, demokratinę Lietuvos kultūrą ir pilietinę tapatybę“ įgyvendinančių prioritetų ir veiksmų projektą, skirdama pagrindinį dėmesį 1-ojo prioriteto „Savo tapatybę ir istorinę atmintį suvokianti ir puoselėjanti Lietuvos visuomenė“ veiksmų plano projektui (toliau – Projektas). Teikiame siūlymus dėl Projekto tobulinimo:

1. Atkreipiame dėmesį, kad LRV programos 3 punkte pabrėžiama: „Šimtmečiais atkakliai gynusi savo laisvę ir nepriklausomybę, išsaugojusi savo dvasią, gimtąją kalbą, papročius ir kultūrą, mūsų Tauta ir vėl susiduria su sudėtingais iššūkiais“. Su tuo siejasi LRV programos VIII skyrius, kuriame nuostatos dėl tapatybės išsaugojimo grindžiamos poreikiu plėtoti kultūros minkštąją galią gynybos ir pilietinio sąmoningumo srityse, apimant nematerialių kultūros vertybių apsaugos įtraukimą į valstybės gynybos strategiją (426 punktas), o taip pat siekį užtikrinti, kad būtų vykdomi UNESCO ir valstybės reikalavimai, keliami ne tik materialiojo, bet ir nematerialiojo Lietuvos kultūros paveldo apsaugai (372 punktas).

Tuo tarpu Projekte nematerialusis kultūros paveldas paminėtas pernelyg siaurai – apsiribojant vien Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių teikimu į UNESCO Reprezentatyvųjų žmonių nematerialaus kultūros paveldo sąrašą (Projekto 1.1.7 veiksmas).

Siūlome papildyti Projektą šiuo veiksmu: **„Įtrauksime nematerialių ir materialių kultūros vertybių apsaugą į valstybės gynybos strategiją“**.

Taip pat siūlome pakoreguoti Projekto 1.1.8 veiksmo apibrėžtį, kuri nurodo tik materialaus kultūros paveldo, įtraukto į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą, apsaugos stiprinimą, nes būtina įgyvendinti ir UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo konvencijos įgyvendinimą. Tuo remiantis siūlome Projekto 1.1.8 veiksmą įvardyti taip: **„Stiprinsime UNESCO pasaulio paveldo ir nematerialaus kultūros paveldo vertybių Lietuvoje valdymo ir stebėsenos sistemas užtikrinant valstybės tarptautinių įsipareigojimų vykdymą“**.

Labai svarbu užtikrinti tiek materialaus, tiek nematerialaus kultūros paveldo vertybių išsaugojimo veiklų finansavimą, todėl siūlome Projektą papildyti veiksmu **„Sukursime Kultūros paveldo fondą, skirtą materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo vertybių išsaugojimui“**.

2. Projekto net trys veiksmai yra skiriami tautinėms mažumoms (1.1.2, 1.1.3 ir 1.1.4), tačiau nėra nė vieno veiksmo, skirto lietuvių tautinei savimonei ir kultūrai puoselėti.

Tuo tarpu LRV programoje įvardijamas poreikis plėtoti lituanistines programas (371 punktas), stiprinti kultūrinius ryšius su Lietuvos išeivija (437 punktas), remti lietuvių bendruomenes ir organizacijas užsienyje (442 punktas). Be to, LRV programoje įvardijamas siekis užtikrinti nuoseklų Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo (toliau – KPP įstatymas) įgyvendinimą (381 punktas). Minėto KPP įstatymo preambulėje pabrėžiama, kad „lietuvių kalba, raštas, menas, tradicijos, etninė kultūra, istorija ir Lietuvoje gyvenusių ir gyvenančių tautų ir tautinių bendrijų kultūros paveldas leidžia saugoti, kurti ir puoselėti Lietuvos kultūrinį savitumą pasaulyje“, KPP įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje tarp kultūros politikos uždavinių yra įvardytas 3-ias uždavinys „skatinti kultūros įvairovę, puoselėti Lietuvos etnografinių regionų (Aukštaitijos, Dzūkijos (Dainavos), Suvalkijos (Sūduvos), Žemaitijos ir Mažosios Lietuvos) kultūrinį savitumą“, o 4 straipsnyje, nurodant kultūros politikos formavimo principus, įvardijamas *savitumo* principas, kuriuo vadovaujantis kultūros politikos sprendimai turi būti „priimami siekiant išsaugoti ir puoselėti unikalius Lietuvos nacionalinės kultūros aspektus, nulemtus Lietuvos kultūrinių, istorinių, geografinių, etninių, socialinių, religinių, politinių ir kitų aplinkybių“.

EKGT manymu, būtina atsižvelgti į aukščiau nurodytas LRV programos ir KPP įstatymo nuostatas, todėl siūlome į Projektą įtraukti šiuos veiksmus:

- **„Parengsime ir įgyvendinsime lituanistines programas, stiprinsime kultūrinius ryšius su Lietuvos išeivija, remsime lietuvių bendruomenes ir organizacijas užsienyje“;**
- **„Sukursime ir įgyvendinsime Lietuvos etnografinių regionų (Aukštaitijos, Dzūkijos (Dainavos), Suvalkijos (Sūduvos), Žemaitijos ir Mažosios Lietuvos) kultūrinio savitumo išsaugojimo strategiją“;**
- **„Parengsime ir įgyvendinsime Lietuvos nacionalinės kultūros puoselėjimo gaires“.**

3. LRV programoje tvirtinama, kad atsižvelgiant į KPP įstatymą ir jame suformuluotą kultūros politikos įgyvendinimo *horizontalumo* principą, bus stiprinamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir bendrų programų plėtra (421 punktas). Primename, kad 2020 m. iš Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo nepagrįstai buvo išbraukta horizontalaus pobūdžio valstybinė Etninės kultūros plėtros programa, kurią įgyvendino ne tik Kultūros ministerija, bet ir kitos ministerijos (Švietimo ir mokslo, Žemės ūkio, Aplinkos ir kt.), o taip pat savivaldybės, kurios remiantis šia programa parengdavo ir įgyvendindavo savo Etninės kultūros programas. EKGT tyrimai parodė, kad aptariamoms programoms praradimas neigiamai paveikė etninės kultūros plėtrą Lietuvoje, todėl siūlome į Projektą įtraukti veiksmą **„Inicijuosime horizontalaus pobūdžio programas „Etninės kultūros plėtra“ parengimą ir įgyvendinimą“.**

Taryba yra pasirengusi aktyviai bendradarbiauti su Kultūros ministerija tobulinant šiuos siūlymus, ieškant kuo geresnių sprendimų dėl LRV programos įgyvendinimo plano parengimo.

Tarybos pirmininkė

Dalia Urbanavičienė